

era diversitat --- de cares d'omes: cor en totz los hòmens qui foren, del comensament del món ensà --- no-s porien 2 hòmens *atobar* qui les cares d'èls per totes coses fossen semblants» (f° 8v2). «Altre voler --- és *atrobat*, que no té via certa», Ausiàs (Cant de Mort xcii, 6f).

«Cercava --- si *trobaria* la dita ymatge, mas no la *atrobà*» (la construcció condicional, amb *si*, priva del sentit determinatiu, és com 'si se li faria trobadissa', després *atrobà* perquè ja implica recerca) i «--- un libre, e faeren-lo'm legir ---, en lo qual --- *atrobé* les supèrbies e omeys que jo havia fets ---», *Eiximplis* (Ag. II, 188; I, 25). En el glossari de les *VidesR* (I, 86) s'apleguen altres 6 casos de *atobar* que també s'ajusten al valor aspectual determinatiu, com ara: «--- los corses dels quals *atobaràs* sebelits en aqueix loc on estàs», 125v1; només el primer dels citats és dubtós en aquest sentit, o més aviat en discrepa: «quant él se levà de terra, él *atrobà* que ---» (88v1), però justament en aquest el ms. millor i més antic (P) posa *trobà*, i aquella lliçó no és més que del ms. tardà B, fi S. XIV, quan ja la distinció es perdia en la llengua vulgar.

Això no obstant encara en tenim alguns casos correctes en docs. fins a primers del S. XVI: «si los --- patrons dels lenys o barchas o laüts eren *atrobats* en lo contrari, que sien encorreguts en pena de cors o d'aver», ordre de guerra naval a. 1356 (CoDoACA XII, 324); «foren *atrobades* les aïnes --- en la casa de la monederia ---» val. a. 1459 (BDC xxiv, 120, text a MELSA); «dins la caxa foren *atrobades* les següents coses ---» 1499 (*Ardits* III, 153). En fi, el més modern: «del modo los aparexerà de fer dite capela ací, com *atròpien* ---», doc. de Lluçmajor a. 1518 (BSAL VI, 54a).

Quant a Lluç, no és que no presenti *atobar* en casos correctes d'aspecte determinatiu; també en ell llegim, p. ex., «*atrobà* un ermità qui dormia prés de una bella font ---» (*Amic e Amat*, NCL. xiv, 49.19); «no poc *atobar* --- que tota la almoyna que havia feta en sa vida, fos tan gran con era, sola la viande que los malalts --- tenien devant aquel dia» (*Blanq.* I, 107.17; i encara, I, 106.26). Però ell tendeix a esborrar la distinció, en el sentit oposat al que havia de seguir la llengua: ell tendeix a generalitzar *atobar* i eliminar l'altre.

Es tracta aquí d'una singularitat de Lluç i ningú més. Repetim les cites que *AlcM* dona de Lluç, en què *atobar* està usat, diríem, exageradament, on *trobar* era més apropiat: «per una via anava un hom ab sa muller, e en aquella *atobaren* una gran serpent», «totes les vegades que hom jaurà ab elles, les *atobarà* punceles», «com lo rey --- entrà en la ciutat, --- *atrobà* totes les carreres empaliades e encortinades»; així mateix «un hom *atrobà* una péra preciosa ---», «se n'anà per una gran vall, hon *atrobà* una carrera», *Merav.* (Ag. I, 12; II, 95); i algun de ambigu o intermedi: «la rahó per la qual cavayleria és *atrobada*», «dos fils de 2 honrats hòmens d'aquella ciutat *atobaren* En Diria-hom, qui anava molt argullosament ---» (*Merav.*,

NCL. III, 10).

El derivat *atobar* fou sobretot (i quasi només) una creació catalana compartida només, i en petita escala, per l'occità antic, on és quasi del tot estrany als trobadors. En el gloss. de la *Chrest.* d'Appel, al costat de més de trenta exs. de *trobar*, només en veiem tres d'*atobar* (car en G. de Peiteü és qui la *troba* no pas qui l'*atropa*, 59.6); els casos són d'aspecte determinatiu: «davant si *atobet* un tronç, / on si pot ben agenolhar», *Flamenca*, 2543; «on *atobas* escrig ni d'on o as avut» Izarn (Appel, 107,10) i en un *Devinalh* anònim (42.10). Es pot dir que fou del tot estrany a l'italià (fora d'algun cas antic provençalat; estrany a Petrarca, Dante i Boccaccio) i fins al francès antic, car God. (I, 490c) només el troba en l'arcaica *Passion du Christ* i en uns *Sermons de St. Bernard*. A la singularitat que hem observat en Lluç, que tant hagué de viure a Montpeller i a París, potser hi ajudà molt una reacció exagerada del seu sentiment lingüístic català enfront de la pressió d'aqueixos ambients.

En l'evolució posterior del mot, ens detenim només en dues formes de conjugació aberrant —Subj. *tròpia*, Ind. 3 i 2 *trop(s)*—, de les quals no s'ha donat explicació, i en tenen una, que en dona compte solidàriament, per la influència de les formes paral·leles del verb *saber*; els usos de *saber* i *trobar*, en efecte són semblants, sovint sentit quasi igual, de vegades oposat i fent joc; cas anàleg al de *pendre* i *donar*, que ha engendrat en aquest les formes vulgars *donc*, *dóns*, *dongui* o *deix*, *deixir*: *no ho saps?* - *no ho traps?*; *quan ho sàpia* - *quan ho tròpia* etc. Per analogia de *sàpia* nasqué doncs *tròpia* (i fins més tard *sàpiga* → *tròpiga*) i per analogia de *sap* nasqué *trop*.

En el subjuntiu ja n'hi ha casos antics: «hom go-lafre --- no hajen gens de vergonya --- o --- fort poca, o se'n feny haver, per tal que lur glòria *tròpia* millor recapte», Eiximenis (*Terç*, NCL. III, 208.23); «qui-s vula que-l *tròpia* la porta ---», «ara fareu que aquesta nit, que ell *tròpia* la porta de la vostra casa en manera que ell pusque entrar», *Decam.* IV, § 10, 278.22; IV, § 2, 242.15f. (on Boccaccio havia escrit «che egli *truovi*»); «--- al nostre bosc --- deu haver donada hora a qualca dolenta, e no vol que yo lo-y *tròpia*», *Decam.* IX, § 7, 537.15; «Ha llicenciat ['donat permís'] que prenguen totes fustes que *tròpien*» mall. a. 1435 (BSAL VIII, 362).

Tròpia per 'trobi' era encara la forma del llenguatge respectable, el de la gent de lleis i de govern, en el primer terç del S. XVII, «Corts generals pot convocar lo rey encara que's *tròpia* fora de Catalunya», Ll. de Peguera (*Pràctica de Corts*, 1632, p. 11); «Yo me'n vaig a llunyas terras, / amor mia, adéu siau: / si no ens veyem a la terra / dalt del cel nos *tropigam*» (en una versió del «Magalí català» que ja sembla venir dels Ss. XV-XVI, si bé aquesta versió difereix bastant de les altres dues i potser és més o menys posterior); «del Pau Gibert - qu'al cel hi *tropigau* l'ànima» (la cançó bandoleresca de mj. S. XVIII, reco. a Arles), *Romancerillo* (MilàF, 531B1f.; 123B1f.). Forma avui generalment antiquada, però encara la vaig sentir un cop